

VU Research Portal

Wie kan daar nog iets meer over vertellen?

van Engen, Sonja; van Driel, Sharisse Daniëlla; van der Wilt, Femke

published in
MeerTaal
2023

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Engen, S., van Driel, S. D., & van der Wilt, F. (2023). Wie kan daar nog iets meer over vertellen? Gesprekken voeren tijdens het voorlezen in de kleuterklas. *MeerTaal*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

Gesprekken voeren tijdens het voorlezen in de kleuterklas

Wie kan daar nog iets meer over vertellen?

Hoe kun je je les zo inrichten dat kinderen tijdens het voorlezen kennis met elkaar delen, samen nadenken en hun ideeën onderbouwen? In dit artikel lees je hoe je dialogische gesprekken rondom voorleesactiviteiten kunt voeren en kinderen op die manier kunt ondersteunen in hun taalontwikkeling.

Sonja van Engen volgt de master Onderwijs en Innovatie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Ze is stagiaire binnen het project *Praten over boeken* en student-assistent.

Sharisse van Driel is post-doc binnen het project *Praten over boeken* en werkt aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Daarnaast doet zij promotieonderzoek naar cognities van leerkrachten in relatie met klassenmanagement aan de Open Universiteit.

Femke van der Wilt is universitair docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam en project-leider van *Praten over boeken*. Haar onderzoek is gericht op verbetering van taalonderwijs aan jonge kinderen.

In de meeste kleuterklassen lezen leerkrachten dagelijks voor, bijvoorbeeld tijdens de kleine of grote pauze. De kinderen zitten vaak in een kring rond de juf of meester en luisteren naar het verhaal. De mate van interactie met de kinderen over het verhaal verschilt sterk per klas. In sommige klassen vraagt de leerkracht de kinderen om hun ideeën over het verhaal te delen of samen te redeneren over de gebeurtenissen die plaatsvinden. Zulke gesprekken worden ook wel *dialogische gesprekken* genoemd.

Dialogische gesprekken hebben een open en uitdagend karakter en geven kinderen de kans hun gedachten en gevoelens te delen met de rest van de klas en te reageren op elkaars bijdragen. Als leerkracht stel je bij dialogische gesprekken vooral open vragen die kinderen uitdagen om hun taaluitingen uit te breiden en te onderbouwen (Van der Wilt et al., 2021). Het voeren van dialogische gesprekken vinden leerkrachten soms lastig. Hoe zorg je er bijvoorbeeld voor dat alle kinderen aan het woord komen? Welke vragen stel je? Model2Talk kan je hierbij helpen!

Dialogische gesprekken met Model2Talk

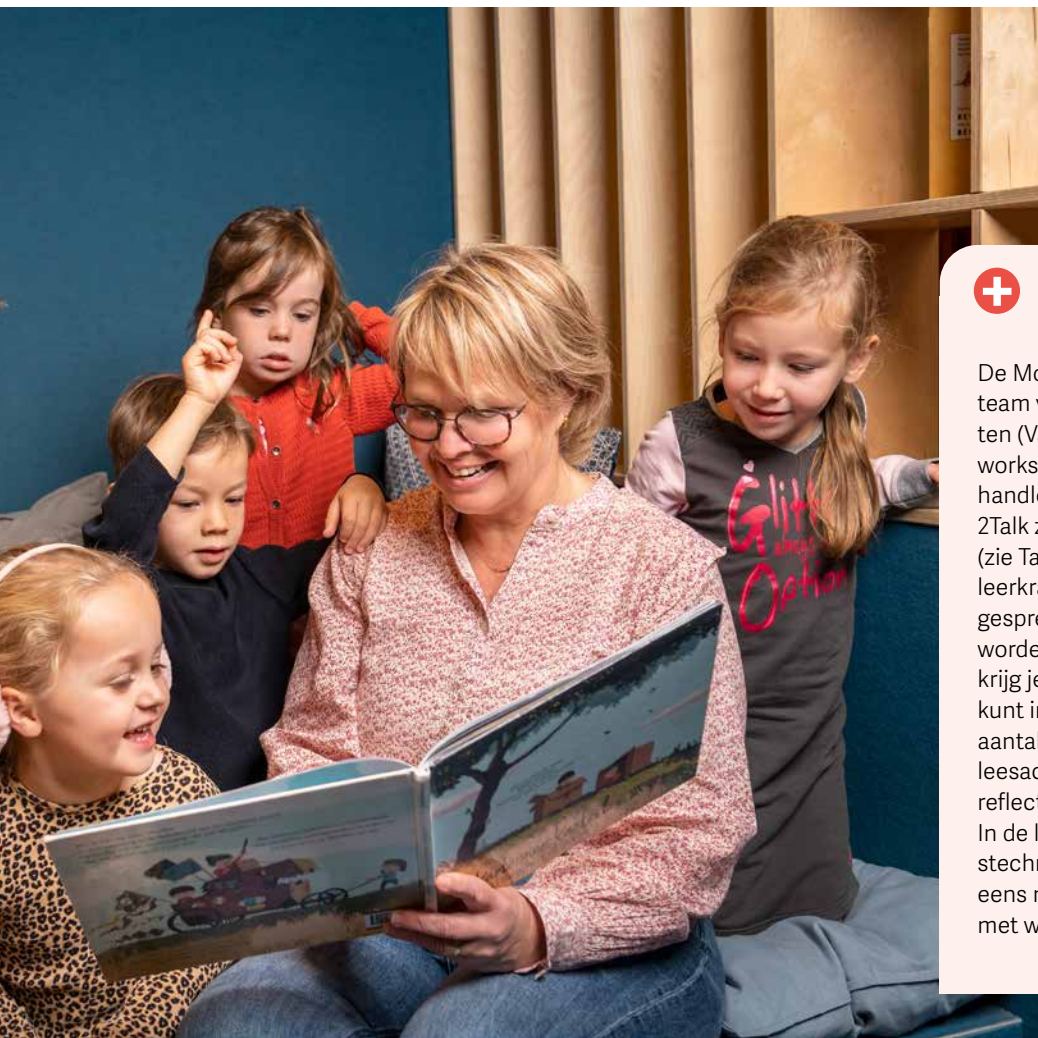
Model2Talk is een methode die leerkrachten ondersteunt in het voeren van dialogische gesprekken in de klas (zie voor meer informatie: Van der Veen et al., 2021). Tijdens dialogische gesprekken stimuleert de leerkracht kinderen om hun ideeën in te brengen,

gericht naar elkaar te luisteren, te redeneren, met elkaar na te denken en te reflecteren op het verloop van het gesprek. Model2Talk bestaat uit verschillende gesprekstechnieken die leerkrachten kunnen gebruiken om gesprekken 'dialogischer' te maken. Tabel 1 geeft een overzicht van de gesprekstechnieken en voorbeelden die illustreren hoe ze gebruikt kunnen worden in de klas. De eerste vier gesprekstechnieken kunnen ingezet worden om kinderen te activeren om meer te zeggen, preciezer te formuleren of om voort te bouwen op ideeën van andere kinderen. De vijfde gesprekstechniek kan gebruikt worden om kinderen bewust te maken hoe er met elkaar gecommuniceerd wordt in de klas. Door Model2Talk in te zetten ontstaan interessante en productieve gesprekken waarin kinderen volop spreken, denken, luisteren en redeneren.

Praten over boeken

Eerder onderzoek heeft laten zien dat leerkrachten die Model2Talk een aantal weken hadden ingezet tijdens kringgesprekken meer dialogische gesprekstechnieken gebruikten dan leerkrachten die Model2Talk niet gebruikten. Daarnaast had Model2Talk een positief effect op de mondelinge taalvaardigheid van kinderen (Van der Wilt et al., 2022). Maar kan Model2Talk ook worden ingezet tijdens het voorlezen? En wat is het effect daarvan op de gespreksvaardigheden van leerkrachten en de spreekvaardigheid van

+ Wat is Model2Talk?

De Model2Talk methode is ontwikkeld door een team van onderzoekers, nascholers en leerkrachten (Van der Veen et al., 2021) en bestaat uit een workshop, coachingtraject en een leerkrachthandleiding. Een belangrijk onderdeel van Model2Talk zijn de vijf dialogische gesprekstechnieken (zie Tabel 1). Deze gesprekstechnieken kunnen leerkrachten gebruiken om meer te halen uit gesprekken met kinderen. Tijdens de workshop worden deze gesprekstechnieken toegelicht en krijg je tips over hoe en wanneer je die het beste kunt inzetten. Het coachingtraject bestaat uit een aantal sessies waarbij een nascholer een voorleesactiviteit observeert en je naderhand samen reflecteert op de inzet van de gesprekstechnieken. In de leerkrachthandleiding kun je de gesprekstechnieken (met sprekende voorbeelden) nog eens nalezen en voor jezelf per gesprek aangeven met welke techniek je extra wil oefenen.

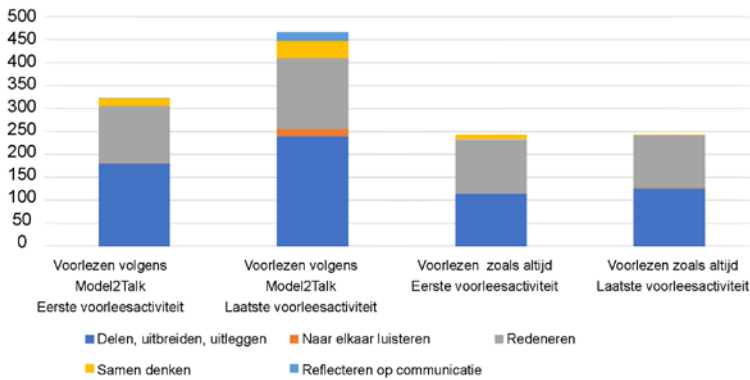
Tabel 1. Vijf dialogische gesprekstechnieken van Model2Talk

Gesprekstechniek	Beschrijving	Voorbeelden
Delen, uitbreiden, uitleggen	Daag kinderen uit om hun ideeën en gedachten bij het verhaal te delen, uit te breiden en te verhelderen.	Wij doen tegenwoordig niet meer aan poten en vleugels, zegt de slang. <i>Wat bedoelt de slang daarmee, Michel?</i>
Naar elkaar luisteren	Daag kinderen uit echt naar elkaar te luisteren en elkaars ideeën serieus te nemen.	<i>Praat maar even met je buurman of buurvrouw of het wel eens is gebeurd dat iets niet lukte. Pieter, kun jij misschien vertellen wat Willa jou vertelde?</i>
Redeneren	Stimuleer kinderen om te redeneren, voorspellingen te doen en terug te kijken.	Eend is afgewezen voor de slangenclub. Veerle (leerling) zegt dat eend niet blij is. <i>Waarom denk jij dat, Veerle?</i>
Samen denken	Daag kinderen uit om samen te denken en voort te bouwen op elkaars ideeën.	De bal kaatst terug. Lotta weet niet wat kaatsen betekent. <i>Wie kan uitleggen aan Lotta wat kaatsen betekent?</i>
Reflecteren op communicatie	Daag kinderen uit om te reflecteren op (reacties op) hun communicatieve uitingen en het verloop van het gesprek.	<i>We gaan iets afspreken. Als iemand praat dan laten we hem of haar uitpraten en kijken we naar diegene, dan kan je het ook goed horen.</i>

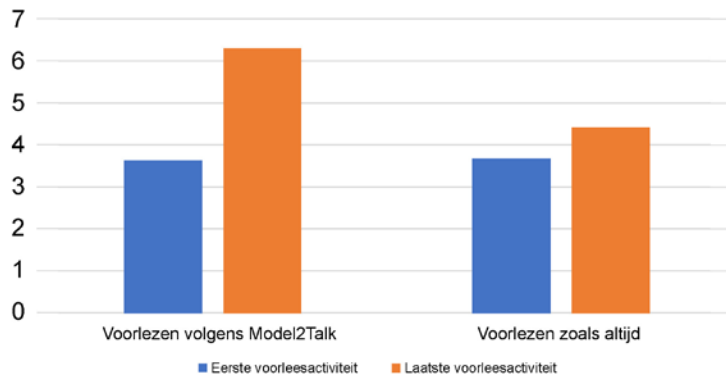
kinderen? Deze vragen stonden centraal in het onderzoek *Praten over boeken*. Aan dit onderzoek deden 21 leerkrachten met hun kleuterklas mee die verdeeld werden in twee groepen: 10 leerkrachten gebruikten Model2Talk tijdens het voorlezen en 11 leerkrachten lazen de boeken op de voor hun gebruikelijke manier voor. Alle leerkrachten hebben gedurende zes weken elke

week een ander prentenboek twee keer voorlezen. Alle voorleesactiviteiten zijn gefilmd. Vervolgens is onderzocht welke gesprekstechnieken leerkrachten in beide groepen gebruikten tijdens de eerste en laatste voorleesactiviteit en hoe vaak. Daarnaast is gekeken naar de taaluitingen van kinderen tijdens de gesprekken over boeken.

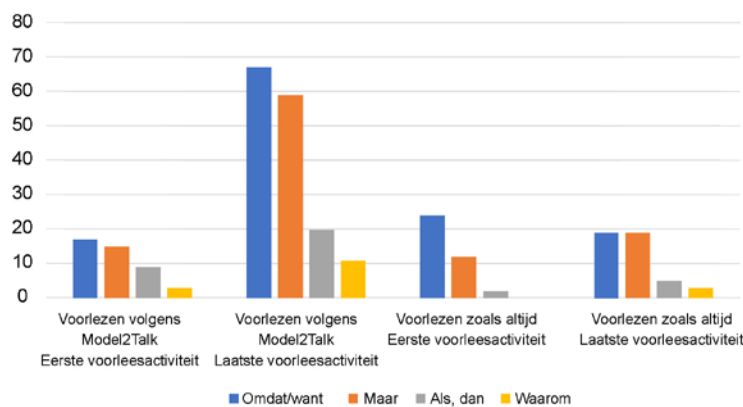
Figuur 1: Gebruik van gesprekstechnieken door leerkrachten

Figuur 2: Gemiddeld aantal woorden per kleuterbeurt

Figuur 3: Gebruik van redeneerwoorden door kleuters

Wat zijn de uitkomsten?

Figuur 1 laat zien dat leerkrachten die voorlezen volgens de Model2Talk methode aan het eind van het onderzoek meer gesprekstechnieken gebruikten dan leerkrachten die voorlezen zoals ze gewend waren. Deze verschillen bleken niet significant en kunnen dus op toeval berusten. Daarnaast laat Figuur 1 ook zien welke gesprekstechnieken leerkrachten hebben ingezet tijdens de eerste en laatste voorleesactiviteit en hoe vaak. Te zien is dat de leerkrachten die hebben voorgelezen volgens de Model2Talk methode alle vijf de gesprekstechnieken tijdens de laatste voorleesactiviteit vaker hebben ingezet. Vooral het gebruik van de gesprekstechnieken *delen, uitbreiden en uitleggen* en *redeneren* nam toe.

Figuur 2 en 3 laten de gemiddelde lengte van de taaluitingen van kinderen zien en het gebruik van redeneerwoorden. Kinderen die voorgelezen werden volgens Model2Talk maakten aan het einde

van het onderzoek langere zinnen dan kinderen die op een reguliere wijze werden voorgelezen. Daarnaast gebruikten kinderen die voorgelezen werden volgens Model2Talk aan het einde van het onderzoek meer redeneerwoorden (zoals *want, omdat* en *maar*) dan kinderen die voorgelezen werden zoals de leerkracht gewend was.

De uitkomsten van het onderzoek *Praten over Boeken* laten zien dat Model2Talk leerkrachten kan helpen om gesprekken over prentenboeken een dialogisch karakter te geven en daarmee een meer open gesprekscultuur te creëren. Hoewel het voeren van dialogische gesprekken tijdens het voorlezen niet zorgt voor betere uitkomsten op gestandaardiseerde taaltesten (Korevaar et al., 2022), leidt het wel tot langere en complexere taaluitingen van kinderen.

Zelf aan de slag!

Wil je als leerkracht zelf aan de slag met het voeren van dialogische gesprekken? Een goede voorbereiding helpt je om tijdens het voorlezen op de juiste momenten de gesprekstechnieken in te zetten. Selecteer eerst een prentenboek dat bijvoorbeeld aansluit bij het thema in de klas. Bedenk vervolgens welke delen in het verhaal zich goed lenen om een gesprekje te voeren met de kinderen en schrijf voor jezelf een aantal vragen op die je kunt stellen om de gesprekjes te starten. Kies dan één of twee gesprekstechnieken om je tijdens het gesprek op te richten. Tijdens het voorlezen kan je bijvoorbeeld aansluiten op de vragen van de kinderen en hen uitdagen om antwoorden duidelijker te formuleren. Daarnaast kan je kinderen samen laten nadenken door te vragen of iedereen het eens is met een gegeven antwoord. Na afloop van de voorleesactiviteit kun je reflecteren op het gesprek: Wat ging er goed? Wat wil je een volgende keer anders doen? Door je voorleesactiviteit goed voor te bereiden, achteraf te reflecteren hoe het ging en nieuwe doelen op te stellen voor een volgende keer kun je jezelf vertrouwd maken met deze vorm van voorlezen. Zo leer je om samen met de kinderen meer te halen uit gesprekken over boeken. 📖

+ Bronnen

- Korevaar, M., Driel, S., Veen, C., & Van der Wilt, F. (2022). Praten over boeken. Dialogische gesprekken bij voorlezen. *De Wereld van het Jonge Kind*, 49(4), 6-9.
- Van der Veen, C., Michaels, S., Dobber, M., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2021). Design, implementation, and evaluation of dialogic classroom talk in early childhood education. *Learning, Culture and Social Interaction*, 29, 1-14.
- Van der Wilt, F., Bouwer, R., & van der Veen, C. (2022). Dialogic classroom talk in early childhood education: The effect on language skills and social competence. *Learning and Instruction*, 77, 101522.